

14 вересня

Сьогодні, 14-го вересня, о третій годині по-полудні похмурої осінньої днини, під дощем, я приїхала на нове місце. Дванадцять місце протягом двох років. Я вже не згадую за ті, де мені довелося працювати раніше. Та й хіба можна їх перелічити! О, зате я можу пишатися — чимало побачила я родин, чимало людей здибала, а скільки чорних душ! І ще не край цьому. Туди й сюди, — надзвичайний, божевільний ненастанний рух: з господи до бюро, з бюро до господи, з Булонського лісу до Бастилії, з Обсерваторії до Монмартру, з вулиці Терн на вулицю Гобеленів. Скрізь приходиш, одходиш, не знаходячи собі своєї долі. Чи ж то можуть видатися мені важкими мої нові обов'язки?!

Потрапила я сюди за об'явою в «Фігаро»*, а пані раніше не бачила. Умовилися ми листами та й годі. Коли так наймають, завжди можливі несподіванки. Щоправда, листи пані написані гаразд. Та з них я вже зрозуміла, що це за дріб'язкова жінка. О, їй треба над усім розводитися, усе з'ясувати: чому те, через віщо

* Французька газета. — Тут і далі — прим. пер., якщо не зазначено інше.

Сіла поруч нього на лаві. Поїхали. Фурман скося позирав на мене. Я також йому придивлялася. Зрозуміла зразу, що маю справу з мурмилом, з брутальним мужиком. Звичайно, ніколи не був він у великих панів. Це на мене справило немиле враження. Я так кохаюся в блискучих лівреях! Ніщо не захоплює мене так, як білі замшеві штани, що щільно облягають ноги. Оце — краса!

Анітрохи шиковности не мав цей Луї. Без фурманських рукавичок, у широкому сіро-синьому вбранні з дешевої тканини, в плескатому цератовому кашкеті з подвійним золотим галуном... І сам він якийсь похмурий, брутальний, хоч не лихий, врешті-решт. Я знаю таких людей. Познайомившись, вони перших кілька днів хитрують, а далі все влаштовується чудесно. Ба, навіть частенько краще, ніж бажалося б...

Отак довгенько ми їхали, ані пари з вуст.

Він неабиякий візник. Віжки тримав високо й препишно помахував батогом. Та й кумедний же був! А я — пильно роздивлялася на околиці, зовсім нецікаві: поля, дерева, будинки — таке усе звичайнісіньке. Коли це під гору він повільно пустив коняку й зненацька питає:

— Принаймні ви хоч черевиків захопили з собою досить?

— Ну, аякже, — відказала дуже здивована з такого оригінального запитання та ще й з чудного тону фурманового, — навіщо це ви мене питаєте? То ж навіть по-дурному отаке запитувати, чоловіче.

Відповів він, легенько штовхнувши мене ліктем і якимось дивно, непристойно глянувши. А далі знову глузливо промовив:

— Ще б пак! Ви нічого не розумієте. Ач, яка свята, ще й бундючиться.

Тоді, ляснувши язиком, знову шпарко погнав коня... Це мене заінтригувало. До чого воно йдеться? Хіба що цей чоловік зовсім не годен розмовляти з жінками. Може, просто не вмів розпочати розмову. Та що там! В кожному разі, я вирішила в таку розмову не заходити.

Маєток пана Рабура був дуже непоганий і досить великий. Гарний будинок, пофарбований на світло-зелене, увесь серед гілля і квіток. Поруч — сосновий гай. Повітря навкруги вщерть налите сосновими пахощами. Я ревне кохаю село. Але, хоч і дивно це, воно наганяє на мене тугу і... сон.

Так ото, увійшовши до передпокою, я зустріла ту саму економку, що розмовляла зі мною в Парижі в рекомендаційному бюрі. Умовилася вона там зі мною, наперед закинувши безліч питань про мої звички, мій смак... Тим-то я вже відчувала, що треба бути обережною. Уже в бюрі ця тіточка мені не сподобалася, а тут зразу видалася просто гидка. З вигляду бридка така — якась стара зведенниця. Груба, низенька на зріст, уся ніби мішок товщу, товстелезні груди, м'які, мокрі й прозорі, мов желатин, руки. Злість світилися в її сірих очах, якась холодна злість, розміркована й цинічна. Жорстокий погляд цих очей, здавалося, нишпорить у вашій душі, примушуючи мимохіть зашарітися.

Відвела вона мене до невеличкого покою і зразу залишила саму. Сказала, що йде попередити пана, він бо хотів раніше, ніж стану до роботи, побачити мене.

— Адже пан вас не бачив, — додала вона вдруге, — хоч я і найняла, проте ви маєте ще сподобатися панові.

Я огледіла кімнату. Скрізь — надзвичайний лад і чистота. Посуд, меблі, підлога, двері, — аж блищать. Ні зайвої тобі речі, ні особливих шпалер, жодних дрібничок, що їх понастановлювано геть усюди по кімнатах Парижа. Але все зручне, пристойне, багате, на всьому знати тавро заможного провінційного життя, цілком спокійного, без тривоги. Та й нудота, мабуть, тут! Бувають же дурні люди.

Господар увійшов. Чудернацький чоловік, насмішив він мене страшенно. Можете уявити собі маленького дідуся, одягненого напрочуд добірно, щойно поголеного й зовсім рожевого. Чисто лялька тобі! Ще не горбився, дуже жвавий, дуже милий, він підстрибував ідучи, наче той цвіркун у полі. На добридень мені давши, цей дідуганчик дуже, дуже ввічливо поспитав:

— Як вас на ім'я, моя дитино?

— Селестіна, пане.

— Селестіна, — проказав він за мною. — Селестіна... Красиве ім'я, що й казати. Безперечно красиве, тільки задовге воно, моя дитино, надто довге. Коли схочете, я зватиму вас — Марі. Це також дуже красиве ймення, ще й коротке. І кожную свою покоївку я звав Марі. Так уже при звичаївся і мені надто важко зректися своєї звички. Вже волію ліпше розлучитися з людиною...

Мало не всі пани мають дивну примху називати вас чижим йменням. Отже, це мене ні крапельночки не здивувало. Я вже відгукувалася чи не на всіх святих календаря.

— Отже, ви згодні, щоб я називав вас — Марі? Гаразд? — знову поспитав він.

— Авжеж, пане...

— Гарна ви дівчина... Гарну вдачу маєте... так, так... гаразд...

Голос йому звучав якось радісно, дуже ввічливо, і я не бачила того звиклого погляду всіх чоловіків на мій корсаж, мої спідниці. На мене пан, власне, ледве зирнув, а погляд йому так і вп'явся в мої черевики.

— Маєте інші? — знов каже по хвили.

Як він був замовк, мені видалося, ніби очі його запалали якимось особливим вогнем.

— Інші ймення, мій пане?

— Та ні, дитино, інші черевики, — бовкнув нетерпляче й облизав уста язиком, мов та кішка. Я не відповіла зразу. Черевики — це слово мене вразило, зразу спала на думку дивна балаканина фурмана. Виходить, той не безглуздо ляпнув, це все щось позначає. Врешті, коли він уже вдруге вдався до мене, я сказала:

— Так, пане, маю інші. — Вимовила, ніби каялася за який непристойний гріх. А він знов своєї:

— Лакові?

— Так, лакові...

— Гаразд, гаразд... З жовтої шкіри?

— Ні, пане, я не маю черевиків з жовтої шкіри...

— А треба. Я вам дам такі... Добре, добре, мовчи...

І тут враз очі йому помутніли, на лобі по-виступали краплини поту, ось-ось стратить

• Те саме, що корсет.

притомність, впаде. Я налякалася, вже хотіла кричати, та мить — і йому наче покращало... Стиха мовив:

— Нічого... все скінчилося... Я трохи чудний, але мої літа на це дозволяють, адже так, дитино? Ось до речі, я не можу бачити, щоб жінка сама собі чистила черевички, а надто вже мені. Шаную дуже жінок, Марі, тому на це дозволити не можу. Ваші черевички, ваші чудесні маленькі черевички я вичищатиму сам... Сам їх глядітиму... Ось, слухайте, Марі... Збираючись кластися щовечора, приносьте черевички до мене й ставте на столику біля ліжка. А вранці, прийшовши відчиняти вікна в кімнаті, їх забирайте...

Я не ховала свого надзвичайного зчудовання. А він додає:

— Я ж прошу вас за дрібницю. Тут нічого злого немає...

Відтак, витягнувши з кишені й всовуючи до рук мені два золоті:

— Якщо будете така хороша, така слухняна, я часто вас даруватиму. Від економки матимете платню щомісяця, а від мене подарунки... Та й чого я від вас жадаю... нічогісінько дивного тут немає. Що ж у цьому чудного, милий Боже...

Хазяїн розпалився. Говорив знову й знову, а повіки йому — то вниз, то вгору, як те листя в громовицю.

— Чого мовчиш, Марі?.. Скажи хоч слово... Чом стоїш на одному місці?.. Походи, походи трошки... я хочу бачити, як рухаються, як живуть... вони... черевички мої... — Отак забелькотавши, раптом ну їх цілувати, мене своїми ніжними випещеними руками, розшнуровує їх, і благає, — а голос, мов у дитини плачучої:

— Дай, Марі, дай... твої черевички... зараз дай, зараз... я хочу їх цю ж мить... дай же мені...

Не сила була з ним змагатися. Зчудована, я втратила волю. Я вже не тямилася, чи це дійсність, чи марю я... Не очі перед собою бачила, а наче дві білі кульки посмуговані червоним. З рота аж піна виступила.

Врешті-решт, він таки потягнув черевички до своєї кімнати і, замкнувшись, висидів там з ними дві години...

Економка тимчасом повела мене по кімнатах.

— Ви дуже припали до вподоби панові, — мовила до мене. — Подбайте, щоб так тривало довго. Тут велика вигода вам буде...

Минуло чотири дні... Вранці звичайної години увіходжу до кімнати хазяїнової. Трохи не зомліла з жаху. Хазяїн лежить мертвий... горілиць, посеред ліжка... майже голий. Тіло вже задубіло.

Глянувши на нього, можна напевно було сказати, що зі смертю він не змагався. Ковдра як слід, простираadlo рівенько, руки вільно, не стислі. Сказано — спить, коли б не страшне сине-сине обличчя. І... мені аж мурашки бігають, як згадаю, — в зубах у хазяїна стирчав мій черевик! Та ще й так міцно стиснув його, що даремно намагалася витягти, аж розрізала бритвою шкіру...

Не свята я... Чимало чоловіків мала і з досвіду знаю всі їхні божевільні та брудні витівки. Але така людина, як мій хазяїн! Маєш тобі! Чи ж можна глузувати з таких чоловіків? І навіть здалися оті вигадки? Воно ж так просто, так осяйно кохатися один з одним, як усі звичайні істоти на світі...